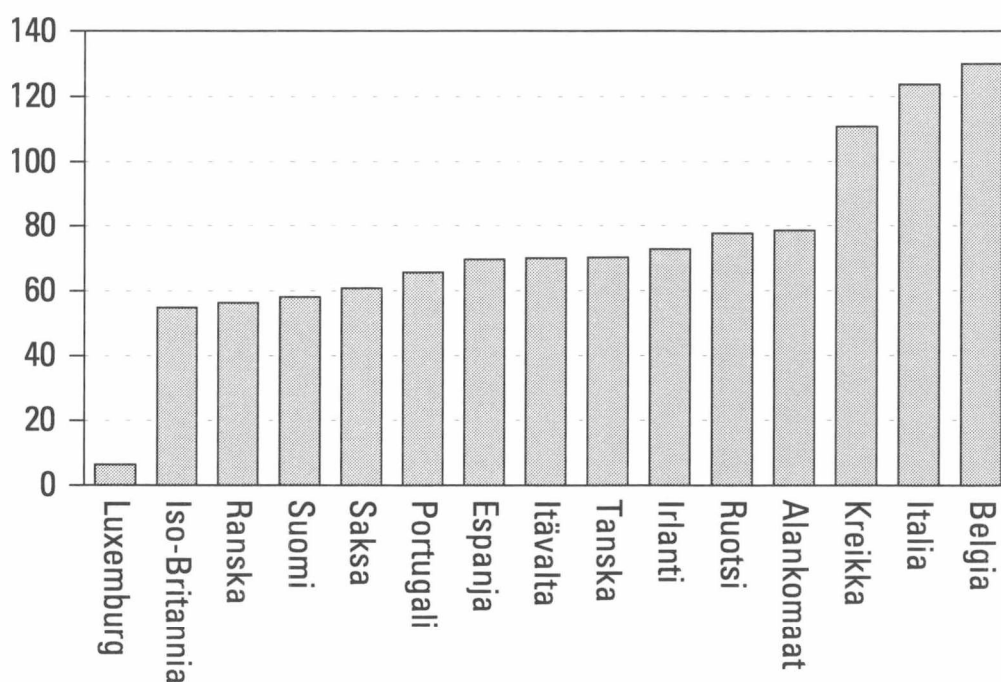

Tilastokeskus
Tilastoarkisto

Julkisyhteisöjen alijäämä ja bruttovelka EMU-kriteerien mukaisina

Elokuussa 1997 raportoidut tilastotiedot

EMU-velka 1996* prosenttia BKT:sta

* ennakkotieto

Tilastokeskus on koonnut EU:n komissiolle tilastotietoja, joita käytetään arvioitaessa jäsenmaiden julkisen talouden kuntoa sekä maiden kelpoisuutta Euroopan talous- ja rahaliiton III-vaiheeseen. Komissio vastaa viime kädessä arvioinnissa käytettävästä tilastoaineistosta.

Tässä julkaisussa esitetään tuoreiden tilastotietojen ohella lukujen laadintaperiaatteita. Lisäksi kuvataan pääpiirteissään valtiontalouden alijäämän ja nettoluotonannon yhteydet sekä julkisyhteisöjen velan muutokseen vaikuttaneet tekijät. Vuotta 1996 koskevat tilastotiedot ovat ennakkollisia.

Valtiovarainministeriö laatii raporttiin sisältyvät ennusteet kuluva vuodesta.

EMU-velan BKT-osuus ennallaan

Julkisyhteisöjen bruttovelka muille sektoreille oli tarkistettujen ennakkotietojen mukaan viime vuoden lopussa 334 miljardia markkaa eli 58,0 prosenttia bruttokansantuotteesta. Velkasuhde lähentelee 60 prosentin rajaa jo neljättä vuotta. Euroopan talous- ja rahaliiton EMU:n lähentymiskriteerin mukaan osuus ei saisi ylittää 60 prosenttia.

EMU-velka mittaa julkisyhteisöjen velkaa kansantalouden muille sektoreille ja ulkomaille. EMU-velkaan ei lueta mukaan julkisen sektorin sisäisiä velkasuhteita. Erityisesti työeläkelaitokset, jotka luetaan sosiaaliturvarahastoihin ja siten julkisyhteisöihin, ovat lainanneet varojaan valtiolle ja kunnille. Viime vuoden lopussa työeläkelaitosten rahoitusvaroista oli yli kolmasosa (86 miljardia markkaa) lainassa valtiolle ja kunnille. Luotonannosta 74 miljardia markkaa oli sijoituksia valtion

joukkovelkakirjoihin. Vuoden 1996 aikana työeläkelaitokset luotottivat ennakkotietojen mukaan muuta julkista sektoria yli 18 miljardilla lisämarkalla. Summa vastaa jokseenkin työeläkerahastojen vuoden 1996 kokonaiskasvua.

Kuntien bruttovelkakanta väheni ennakkotietojen mukaan yli 6 miljardilla markalla. Tästä yli kolme miljardia markkaa oli valtion varoista edelleen lähinnä asuntolainoihin välitettyä rahaa. Kuntien varsinainen oma velkakanta aleni ennakoarvojen mukaan lähes 3 miljardia markkaa.

Valuuttakurssivaihtelut kasvattivat EMU-velkaa kahdella miljardilla markalla. Valtion velasta oli vuoden 1996 lopussa 44 prosenttia valuuttamääräistä velkaa. EMU-velka arvotetaan alkuperäisissä nostovaluutoissa, joten valuutanvaihtosopimukset eivät vaikuta velkakantaan.

Rahoitusaliijäämä pieneä

Kansantalouden tilinpidon mukainen julkisyhteisöjen yhteenlaskettu rahoitusaliijäämä (nettoluotonotto) oli tarkistettujen ennakkotietojen mukaan viime vuonna 3,2 prosenttia BKT:sta. Valtio oli selvästi rahoitusaliijääminen kun taas kuntasektorille kertyi ennakkotietojen mukaan ylijäämää jo neljättä vuotta peräkkäin. Sosiaaliturvarahastot, lähinnä työeläkelaitokset, keräsivät yli 20 miljardin markan ylijäämän.

Komissiolle raportoitu julkisyhteisöjen EMU-aliijäämä (3,1 prosenttia BKT:sta) on hieman heinäkuussa julkaistua¹ kansantalouden tilinpidon nettoluotonantolukua alhaisempi komission viime-

aikaisten tilastointia koskevien päätösten takia. Päätöksistä alijäämään vaikuttivat Suomen osalta swap-sopimuksiin liittyvien nettomaksujen mukaanotto koron osalta (vähensi valtion korkomenoja vuosina -95 ja -96) sekä valtion velkasitoumuslainojen korkojen kirjaaminen emissioajankohtaan (vähensi valtion korkomenoja vuosina -93-94). Vuoden 1997 elokuun raportointikierröksellä on Eurostatin päätöksen mukaisesti lisäksi jaksotettu korkoihin sarjaobligatioiden emissio- ja nimellishinnan erotus (vähensi valtion korkomenoja vuosina 1994-96).

Taulukko 1. Rahoitusylijäämä eli kansantalouden tilinpidon mukainen nettoluotonanto, prosenttia BKT:sta

	1993	1994	1995	1996*
Valtio	-11,2	-11,3	-9,6	-7,4
Kunnat	0,4	1,3	0,6	0,6
Sosiaaliturvarahastot	2,8	3,9	3,9	3,5
Yhteensä tilinpidon mukaan	-8,0	-6,2	-5,2	-3,2
Raportoitu nettoluotonanto	-8,0	-6,1	-5,0	-3,1

* = ennakkotieto

¹ Kansantalouden tilinpito 1995-96, Kansantalous 1997:11, Tilastokeskus 11.7.1997.

Raportointi

Vuoden 1992 alussa allekirjoitetun Maastrichtin sopimuksen mukaisesti EU:n jäsenmaat pyrkivät välttämään liiallisia julkisyhteisöjen alijäämiä. Sopimuksen liitteessä on määritelty referenssiarvot julkisyhteisöjen suunnitelluille ja todellisille budjettialijäämille ja julkiselle velalle osuutena BKT:sta, sekä näiden käsitteiden sisältö.

EU:n komissiolle kahdesti vuodessa päivitettävässä raportissa kuvataan kunkin jäsenmaan valtion budjetin ali- / ylijäämä-käsitteen ja kansantalouden tilinpidon mukaisen nettoluotonannon yhteys. Lisäksi raportissa esitetään koko julkisyhteisöt-sektorin nettoluotonannon ja bruttovelan muutoksen väliset yhteydet ja velkakanta. Budjettialijäämä kuvataan kussakin maassa noudatettavan käytännön mukaisena kun taas nettoluotonannon on oltava ESA:n² mukainen ja siten periaatteessa yhtenäinen kaikissa jäsenmaissa.

EMU-kriteerinä käytettävää velkakäsitettä ei ole täsmällisesti määritelty ESA:ssa. Myös institutionaalista olosuhteista johtuen tietosisällöt poikkeavat maittain. Raportoinnissa syntyvät tiedot ovat kuitenkin vertailukelpoisimpia julkisen talouden tilan kuvaajia. Tähän vaikuttaa osaltaan se, että ra-

portin laadintaperiaatteet, luokitukset ja muu sisältö on määritelty EU:n laissa (EC-asetus 3605/93). Tilastotietojen vertailukelpoisuutta on pyritty lisäämään EU:n tilastoviraston Eurostatin johdolla ja päätöksillä.

Jäsenmaiden kansantalouden tilinpidon laadinnan aikataulut vaihtelevat. Siten myös elokuun ja helmikuun loppuun mennessä raportoitavat, pääosin kansallisiin tilinpitolaskelmiin perustuvat EMU-laskelmat päivitetään eri ajankohtina. Suomen tilinpitolaskelmat laaditaan ensimmäisen kerran tilastovuotta seuraavassa helmikuussa. Sen jälkeen tilastoa tarkennetaan saman vuoden heinä- ja joulukuussa. Lopulliset tiedot Suomen kansantalouden tilinpidosta valmistuvat noin 1,5 vuoden viiveellä. Yhtä tilastovuotta koskevat EMU-alijäämä- ja velkatiedot raportoidaan komissiolle siten neljä eri kertaa. Tilaston laadintaan käytettävissä oleva perustieto lisääntyy ajan myötä ja tilastot täsmentyvät, mikä on luonteenomaista kansantalouden tilinpidon laadintaprosessille. Samalla EMU-alijäämä-, -velka ja BKT-tiedot ja niiden myötä myös julkisyhteisöjen EMU-kriteereiksi määritellyt suhdeluvut tarkentuvat.

Käsitteet ja menetelmät

Julkisyhteisöt -sektori

ESA:n mukaiseen julkiseen sektoriin eli julkisyhteisöihin kuuluvat valtionhallinto, osavaltiohallinto, paikallishallinto sekä sosiaaliturvarahastot. Suomessa julkisyhteisöihin luetaan valtio, kunnat ja kuntayhtymät, Ahvenanmaan maakuntahallinto sekä sosiaaliturvarahastot. Sektorikäsite on sama sekä nettoluotonantoa että velkaa tilastoitaessa.

Suomessa valtio- ja kuntasektoriin ei lueta valtion ja kuntien liikelaitoksia. Valtiosektoriin luetaan budjettitalouden ohella budjetin ulkopuoliset rahastot.

Sosiaaliturvarahastoihin luetaan Suomessa julkisen vallan säätämää sosiaaliturvaa hoitavat yksiköt. Näitä ovat perusturvaa toteuttavat yksiköt kuten Kansaneläkelaitos ja työttömyyskassat sekä lakisääteistä tai siihen rinnastettavaa vapaaehtoista työeläkevakuutusta hoitavat yhtiöt, eläkesäätiöt, eläkekassat sekä julkiset laitokset (esim. Kuntien työeläkevakuutus). Työeläkelaitokset määriteltiin tilastoinnissa osaksi Suomen julkista sektoria EU:n komission tammikuussa 1997 tekemällä erityisellä päätöksellä.

² European System of Integrated Economic Accounts, 1978, EU:n jäsenmaissa noudatettava talustilastojen laadintaa ohjaava manuaali, johon alijäämän ja velan tilastointi pääosin perustuu.

Budjettialijäämä ja nettoluotonanto

Komission kanssa tehdyn sopimuksen mukaan budjettialijäämällä tarkoitetaan Suomessa valtiontalouden kassalaskelman mukaista nettorahoitustarvetta.³ Käsite kattaa sekä budjettitalouden että budjetin ulkopuoliset rahastot. Se lasketaan kaikkien valtion tulojen ja menojen erotuksena ennen lainanottoa ja kuoletuksia. Nettorahoitustarpeesta päästään kansantalouden tilinpidon mukaiseen rahoitusyli-/alijäämään eli nettoluotonantoon/-ottoon useiden oikaisuerien kautta. Nettoluotonantoon/-ottoon eivät saa vaikuttaa tilinpidon rahoitustaloustoimia (saatavien ja velkojen muutoksia) edustavat erät kuten lainananto, saadut lainojen takaisinmaksut tai muut finanssisijoitukset.

Satunnaisempia oikaisueriä ovat valtion velkaan liittyvät emissio- ja kurssivoitot tai -tappiot sekä

vaikkapa verotuksen viivästymisestä aiheutuneet verotulojen oikaisut. Sektorirajauksesta johtuen yrityssektoriin luettavien liikelaitosten tulot ja menot nettoutetaan laskelmista (tosin valtion liikelaitoksista enää murto-osa kuuluu budjettitalouteen). Valtionavut kunnille kirjataan kuntasektorin tietojen perusteella, mistä aiheutuu kirjauseroa budjetin lukuihin nähden. Eroa kassalaskelmaan aiheuttaa myös tilinpidon käyttämä suoriteperusteinen kirjaus.

Taulukosta 2 nähdään, että tilinpidon mukaista alijäämää pienentää kumpanakin vuonna eniten se, ettei finanssisijoituksia lueta valtion menoihin. Tällaisia sijoituksia olivat esimerkiksi vuonna -95 budjetista maksetut pankkitukisijoitukset, noin 8.5 mrd markkaa.

Taulukko 2. Valtion nettoluotonannon laskeminen valtiontalouden nettorahoitustarpeesta, mrd mk

	1995	1996*
A. Valtiontalouden nettorahoitustarve	-58,9	-36,8
Lainananto (-)	-7,7	-7,4
Osakkeiden ja osuuksien hankinta (-)	-9,3	-6,5
Finanssisijoitukset yhteensä (-)	-17,0	-13,9
Saadut lainojen takaisinmaksut (+)	8,0	10,0
Osakkeiden myynti, muut rahoitustaloustoimet (+)	1,5	4,1
B.1. Rahoitustaloustoimet yhteensä, netto (+/-)	-7,5	0,2
B.2. Muut oikaisuerät, netto (+/-)	1,7	5,7
B. Oikaisuerät yhteensä (vähennetään)	-5,9	5,9
A-B. Valtion nettoluotonanto tilinpidossa	-53,0	-42,7
+/- Komission päättämät tilastointimuutokset	0,6	0,9
= Raportoitu valtion nettoluotonanto	-52,4	-41,9

* = ennakkotieto

Julkisyhteisöjen nettoluotonanto ja velan muutos

Julkisyhteisöjen EMU-velkaan ja sen muutokseen vaikuttaa nettoluotonannon ohella moni muu tekijä. Taulukossa 3 näistä on kuvattu tärkeimmät:

Annettujen lainojen kanta (B.1.) pieneni molempina vuosina kaikissa alasektoreissa. Työeläkelaitosten lainamuotoinen luotonanto supistui en-

nakkotietojen mukaan vuonna 1996 yli 15 miljardilla markalla. Valtion ja kuntien lainananto supistuivat kumpikin noin kahdella miljardilla markalla.

Muiden rahoitusvarojen⁴ nettolisäykseen (B.3.) vaikutti vuonna 1996 erityisesti työeläkelaitosten 28 miljardin markan arvoiset joukkovelkakirjojen

3 Tietoja nettorahoitustarpeesta julkaistaan mm. valtiovarainministeriön Kansantalouden kehitysarvio-julkaisussa sekä Tilastokeskuksen Tilastokatsauksia-sarjassa.

4 Muihin rahoitusvaroihin luetaan tässä käteisraha, talletukset, sijoitukset lyhytaikaisiin arvopapereihin ja joukkovelkakirjalainoihin.

ostot. Suurin osa hankinnoista kohdistui valtion joukkovelkakirjoihin. Lainanotto julkisen sektorin sisältä (B.4.) onkin molempina tarkasteluvuosina merkittävästi lieventänyt EMU-velan kasvua. Samalla kun työeläkelaitokset luottottivat edelleen voimakkaasti valtiota, kuntasektorin velka sekä valtiolle että työeläkelaitoksille on pienentynyt.

Julkisyhteisöistä valuuttamääräistä velkaa on lähinnä valtiolla. Valtion valuuttamääräisen velan

osuus EMU-velasta oli vuoden 1996 lopussa 44 prosenttia. Valuuttakurssimuutokset (B.5) kasvativat nostovaluutoissa arvoitettua velkaa viime vuonna kahdella miljardilla markalla.

Muita velanottoa lisääviä tai vähentäviä tekijöitä (B.6) voivat olla mm. siirtosaamisten ja -velkojen muutokset, kauppaluotot, joukkovelkakirjojen emissiovoitot tai -tappiot ja luottotappiot.

Taulukko 3. EMU-velan muutokseen vaikuttavat tekijät, mrd mk

	1995	1996*
A. Julkisyhteisöjen raportoitu nettoluotonanto	-27,7	-17,8
B.1. Lainananto, netto (plus-merkki= lainananto on nettomääräisesti pienentynyt)	6,7	19,6
B.2. Osakkeiden hankinta	-9,0	-5,8
B.3. Muiden rahoitusvarojen nettolisäys	-19,8	-26,1
B.4. Sisäisten velkojen lisäys (plus-merkki= sektorin sisäiset velat kasvaneet)	26,8	13,7
B.5. Valuuttakurssivaikutus	6,3	-2,0
B.6. Muut tekijät	1,7	4,2
C. EMU-velan muutos (miinus-merkki kuvaa velan kasvua)	-15,0	-14,2

* = ennakkotieto

Velkakanta vaateittain

EMU-velkaan luetaan julkisyhteisöjen kansantalouden muilta sektoreilta ja ulkomailta saamat velkakirjalainat, joukkovelkakirjalainat, lyhytaikaiset arvopaperit (valtion velkasitoumukset, kuntatodistukset, sijoitustodistukset, yritystodistukset), muut lyhytaikaiset lainat (käytetty shekkililulotto, vek-

selit) sekä valtion metallirahavastuu (taulukko 4). EU:n komission päätöksen mukaisesti EMU-velka arvotetaan nimellisarvoon. Ulkomaan valuutan määräinen velka arvotetaan alkuperäisissä nostovaluutoissa.

Taulukko 4. Suomen EMU-velka rahoitusvaateittain, mmk

	1993	1994	1995	1996*
Käteisraha	1 788	1 806	1 882	1 906
Lyhytaikaiset arvopaperit	24 733	29 560	31 429	31 078
Joukkovelkakirjalainat	221 076	238 731	252 035	267 004
Muut lyhytaikaiset lainat	35	30	82	21
Muut keskipitkä- ja pitkäaikaiset lainat	32 317	34 204	33 913	33 504
Velka yhteensä	279 949	304 331	319 341	333 513
Velka, prosenttia BKT:sta	58,0	59,6	58,1	58,0

* = ennakkotieto

Taulukko 5. EMU-velka vuoden lopussa, prosenttia BKT:sta

	1993	1994	1995	1996*
Belgia	136,8	134,8	133,5	130,0
Espanja	60,5	63,0	65,7	69,6
Irlanti	94,5	87,9	81,5	72,8
Iso-Britannia	48,5	50,5	54,2	54,8
Italia	119,1	125,1	124,4	123,7
Itävalta	63,9	67,0	69,3	70,0
Kreikka	111,8	110,4	111,8	110,8
Luxemburg	6,1	5,7	5,9	6,4
Portugali	64,3	66,7	66,4	65,6
Ranska	45,6	48,4	52,8	56,2
Ruotsi	76,0	79,0	78,2	77,7
Saksa	48,2	50,4	58,1	60,7
Suomi	58,0	59,6	58,1	58,0
Tanska	80,2	76,2	72,1	70,2

Lähteet:

Suomi: raportti elokuu -97 EU:n komissiolle

Muut maat: EC ECONOMIC DATA POCKET BOOK 7/1997

Taulukko 6. Julkisyhteisöjen EMU-ylijäämä (+) / alijäämä (-), prosenttia BKT:sta

	1993	1994	1995	1996*
Alankomaat	-3,2	-3,4	-4,0	-2,4
Belgia	-7,4	-5,1	-4,1	-3,4
Espanja	-6,8	-6,3	-6,6	-4,4
Irlanti	-2,4	-1,7	-2,0	-0,9
Iso-Britannia	-7,8	-6,8	-5,6	-4,4
Italia	-10,0	-9,6	-7,0	-6,7
Itävalta	-4,2	-4,9	-5,3	-3,9
Kreikka	-14,2	-12,1	-9,2	-7,4
Luxemburg	1,7	2,9	1,7	2,7
Portugali	-6,2	-6,4	-6,0	-4,1
Ranska	-5,6	-5,6	-4,8	-4,1
Ruotsi	-12,3	-10,3	-7,7	-3,6
Saksa	-3,5	-2,4	-3,5	-3,8
Suomi	-8,0	-6,1	-5,0	-3,1
Tanska	-3,9	-3,4	-1,9	-1,6

Lähteet:

Suomi: raportti elokuu -97 EU:n komissiolle

Muut maat: EC ECONOMIC DATA POCKET BOOK 7/1997

SVT Suomen virallinen tilasto
Finlands officiella statistik
Official Statistics of Finland

Julkinen talous 1997:7
Offentlig ekonomi
Public Economy

Tiedustelut:

Risto Suomela
(09) 17 341